

8. สรุปผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลระยะไกลร่วมกับการสำรวจการใช้ที่ดินภาคสนามในจังหวัดบุรีรัมย์ ปี พ.ศ. 2554 พบว่า จังหวัดบุรีรัมย์มีประเภทการใช้ที่ดินเป็นพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุด มีเนื้อที่ 5,047,985 ไร่ หรือร้อยละ 78.25 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่ป่าไม้ 642,697 ไร่ หรือร้อยละ 9.96 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง 422,752 ไร่ หรือร้อยละ 6.55 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่น้ำ 219,227 ไร่ หรือร้อยละ 3.40 ของเนื้อที่จังหวัด และพื้นที่ครอบคลุมเนื้อที่น้อยที่สุด คือ พื้นที่เบ็ดเตล็ด ได้แก่ ท่งหญ้าและไม้ละเมาะ ที่ลุ่ม เหมือนแร่ และบ่อดิน เป็นต้น มีเนื้อที่ 118,517 ไร่ หรือร้อยละ 1.84 ของเนื้อที่จังหวัด สำหรับพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดนั้น พบว่า พืชเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัดบุรีรัมย์ที่มีเนื้อที่ปลูกมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ ข้าว 3,855,610 ไร่ หรือร้อยละ 59.77 ของเนื้อที่จังหวัด มันสำปะหลัง 320,876 ไร่ หรือร้อยละ 4.97 ของเนื้อที่จังหวัด อ้อย 314,317 ไร่ หรือร้อยละ 4.87 ของเนื้อที่จังหวัด ยูคาลิปตัส 239,873 ไร่ หรือร้อยละ 3.72 ของเนื้อที่จังหวัด และยางพารา 230,742 ไร่ หรือร้อยละ 3.58 ของเนื้อที่จังหวัด ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบสภาพการใช้ที่ดินในปี พ.ศ. 2554 กับสภาพการใช้ที่ดินในปี พ.ศ. 2551 พบว่า จังหวัดบุรีรัมย์มีพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน 106,131 ไร่ หรือร้อยละ 1.65 ของเนื้อที่จังหวัด ซึ่งการเปลี่ยนแปลงมีทั้งเพิ่มขึ้นและลดลง พบว่า พื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงลดลงที่สำคัญ ได้แก่ นาข้าว 45,748 ไร่ มันสำปะหลัง 13,119 ไร่ และยูคาลิปตัส 3,037 ไร่ ส่วนพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นที่สำคัญ ได้แก่ อ้อย 26,127 ไร่ และยางพารา เพิ่มขึ้น 37,902 ไร่ โดยพื้นที่นาข้าว มันสำปะหลัง และยูคาลิปตัส เปลี่ยนไปเป็นพื้นที่อ้อยและยางพาราเป็นหลัก อย่างไรก็ตามในช่วงที่ยางพารายังไม่สามารถเก็บผลผลิตได้พบว่าเกษตรกรยังคงปลูกมันสำปะหลังแซมระหว่างแถวต้นยางพาราอยู่ เกษตรกรในจังหวัดบางรายเริ่มหันมาสนใจปลูกปาล์มน้ำมัน ซึ่งเป็นไม้ยืนต้นและพืชพลังงานที่หารายได้ดี นอกจากนั้น ยังพบพื้นที่ชุมชน 1,461 ไร่ ขยายตัวเข้าไปในพื้นที่เดิมซึ่งเคยเป็นท่งหญ้าและไม้ละเมาะ นาข้าวและป่าไม้ เป็นหลัก และมีการขยายตัวของพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่เกษตรกรรมเข้าไปในพื้นที่ป่าไม้บางส่วน ซึ่งปัจจัยหลักที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของจังหวัดบุรีรัมย์ คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การผลิตพืชเพื่อรองรับความต้องการของตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ และราคาผลผลิตของพืชที่มีแนวโน้มสูงขึ้นหรือให้กำไรดี ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ นโยบายการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ และการพัฒนาของจังหวัดและการเพิ่มขึ้นของประชากร และ ปัจจัยด้านกายภาพ ได้แก่ การขยายการลงทุนของภาคธุรกิจและความใกล้แหล่งรับซื้อ ความเสี่ยงที่เกิดจากโรคและแมลง และสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวน

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ควรศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเป็นราย 5 ปีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนและทราบถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของจังหวัดในอนาคต ให้ภาครัฐได้เตรียมความพร้อมในการจัดการผลผลิตทางการเกษตรและความต้องการของตลาดให้มีความสอดคล้องกัน หรือเตรียมมาตรการเพื่อรับมือกับภาวะสินค้าเกษตรขาด/ล้นตลาด

9.2 ควรนำข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินประยุกต์ใช้ร่วมกับเขตการใช้ที่ดิน ในการส่งเสริมเกษตรกรให้ปลูกพืชให้เหมาะสมกับศักยภาพพื้นที่ เช่น การให้เงินอุดหนุน การให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ หรือการประกันราคาสินค้าเกษตร เกษตรกรที่ปลูกพืชในเขตการใช้ที่ดินที่กำหนด

9.3 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากป่าไม้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมส่วนมากพบในพื้นที่ลาดชัน ซึ่งเสี่ยงต่อการเกิดการชะล้างพังทลายของดิน ซึ่งรัฐบาลควรสงวนไว้เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ป้องกันไม่ให้เกิดการขยายพื้นที่เกษตรกรรมหรือพื้นที่เมืองเข้าไปมากขึ้น และบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551 มาตรา 13 ว่าด้วยการกำหนดเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ

9.4 ภาครัฐควรคำนึงถึงเรื่องความปลอดภัยและความมั่นคงทางอาหาร และเตรียมแนวทางในการป้องกันและ/หรือรับมือปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ปลูกพืชอาหารที่อาจลดลงและเกิดการขาดแคลนอาหารได้ในอนาคต เนื่องจากปัจจุบันเกษตรกรนิยมหันไปปลูกพืชเศรษฐกิจที่ให้ผลตอบแทนสูง อย่างเช่น ยางพารา ยูคาลิปตัส อ้อย ปาล์มน้ำมัน มันสำปะหลัง ดังนั้น จึงควรมีการสนับสนุนงานวิจัยและส่งเสริมเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิตพืชอาหารให้มากขึ้น

9.5 การจัดทำแผนที่สภาพการใช้ที่ดิน โดยนำเทคโนโลยีการสำรวจระยะไกลมาช่วยในการทำงานมีประสิทธิภาพและรวดเร็วยิ่งขึ้น แก้ปัญหาพื้นที่ที่ไม่สามารถเข้าถึงได้หรือเข้าถึงได้ยาก ทุกรูปแบบ การอ่านแปล/วิเคราะห์ภาพถ่ายทางอากาศและข้อมูลจากดาวเทียมเพื่อจัดทำแผนที่สภาพการใช้ที่ดินและติดตามการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินนั้น ยังคงจำเป็นต้องมีการสำรวจภาคสนาม และตรวจสอบกับเจ้าหน้าที่และเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องแม่นยำและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

9.6 การทำหน่วยแผนที่การใช้ที่ดินเป็นหน่วยผสมทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินไม่ชัดเจน จึงควรทำการแปลงเป็นหน่วยแผนที่การใช้ที่ดินเดี่ยวก่อน และในการจำแนกประเภทการใช้ที่ดินและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินควรมีมาตรฐานการจำแนกหรือมีหลักเกณฑ์ที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

10. ประโยชน์ที่ได้รับ

- 1) ได้แผนที่และฐานข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการใช้ที่ดิน และกำหนดเขตการใช้ที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ทั้งทางกายภาพและสังคม ภายในจังหวัดบุรีรัมย์
- 2) ทราบถึงสถานการณ์การใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งทางจังหวัดสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้น สนับสนุนการวางแผนหรือกำหนดทิศทางการพัฒนาของจังหวัดได้
- 3) สามารถดึงข้อมูลพืชเศรษฐกิจที่สำคัญแต่ละชนิดจากแผนที่สภาพการใช้ที่ดินเชิงเลขและนำมาใช้ในการประเมินและคาดการณ์ผลผลิตพืชเศรษฐกิจนั้น เพื่อภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้นำไปใช้ในการวางแผนรองรับผลผลิตพืชและวางแผนการตลาด
- 4) ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินสามารถนำไปศึกษาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐได้เตรียมพร้อมและนำไปใช้ในการวางแผนรองรับการใช้ทรัพยากรที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด รวมถึงใช้ในการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และกำหนดนโยบายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- 5) สถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำฐานข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินไปใช้ต่อยอด เพื่อศึกษาและค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติม